

УДК 342.924

І.М. Шопіна,
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,
професор кафедри адміністративно-правових
дисциплін Львівського державного
університету внутрішніх справ, м. Львів, Україна
ORCID ID 0000-0003-3334-7548

ФЕНОМЕН АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

У статті визначено сутність адміністративно-правового забезпечення як категорії адміністративного права. Здійснено порівняльний аналіз категорій “адміністративно-правове регулювання” і “адміністративно-правове забезпечення”. Сформульовано визначення поняття адміністративно-правового забезпечення як системи адміністративно-правових засобів та способів і процедур їх легалізації, що здійснюється з метою створення умов для реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, суб’єктів підприємницької діяльності, а також інших суб’єктів адміністративно-правових відносин.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правове регулювання, адміністративно-правові відносини, адміністративне право, публічне адміністрування.

В статті определена сущность административно-правового обеспечения как категории административного права. Осуществлен сравнительный анализ категорий “административно-правовое регулирование” и “административно-правовое обеспечение”. Сформулировано определение понятия административно-правового обеспечения как системы административно-правовых средств и способов, и процедур их легализации, осуществляемой с целью создания условий для реализации прав, свобод и интересов человека, гражданского общества, субъектов предпринимательской деятельности, а также других субъектов административно-правовых отношений.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, административно-правовое регулирование, административно-правовые отношения, административное право, публичное администрирование.

Сьогодні, коли здійснюється кардинальна трансформація наук, об’єднаних спеціальністю “право”, цікавим є перегляд змісту категорій, що традиційно склалися в науці адміністративного права. До них належить, зокрема категорія “адміністративно-правове забезпечення”, яка, з одного боку, досить широко вживається в наукових та навчально-методичних джерелах, проте її розуміння має значні відмінності. Зазначена проблема набуває особливої значущості в контексті реалізації п. 6 Перехідних положень Закону України “Про вищу освіту”, а також затвердження наказом Міністерства освіти і науки України наказом від 28 грудня 2018 №1477. Примірного переліку та опису предметних напрямів досліджень у межах

спеціальності 081 “Право”. Водночас у наукових джерелах відповідна проблематика висвітлена ще недостатньо, що зумовлює актуальність та новизну теми цієї статті.

Питання адміністративно-правового забезпечення розглядали у своїх роботах В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, І.В. Арістова, О.М. Бандурка, А.І. Берлач, В.Т. Білоус, І.П. Голосніченко, Р.В. Ігонін, В.К. Колпаков, О.П. Рябченко, С.Г. Стеценко та інші автори. Разом з тим, цікавим є дослідження цієї категорії в аспекті змін, що відбуваються сьогодні в системі суспільних відносин.

Мета статті – визначення сутності адміністративно-правового забезпечення та його місця в системі категорій адміністративного права України.

Передусім слід сказати, що досить довгий час у науці адміністративного права теоретичні та практичні проблеми розвитку суспільних відносин у різноманітних сферах розглядалися через призму категорії “адміністративно-правове регулювання”. Її складний характер зумовив існування чисельних підходів до сутності цього явища, різноманітність яких детермінована різноманітністю підходів до праворозуміння. При цьому кожен з цих підходів має своє обґрунтування, свій понятійно-логічний апарат, а вибір одного з них врешті-решт залежить від дослідника і зумовлений специфікою та завданнями певного дослідження. Так, в інструментальному аспекті, виходячи з теорії природного права, правове регулювання – це частина (елемент) правового впливу держави на суспільні відносини за допомогою специфічних правових засобів (норм права, правовідносин, актів реалізації права) з метою упорядкування, закріплення, охорони і розвитку суспільних відносин. Виходячи з теорії позитивного права, правове регулювання – нормативно-організаційний вплив на суспільні відносини, що здійснюється за як за допомогою спеціальних правових засобів, так і завдяки іншим правовим явищам, до яких належать правосвідомість, правова культура, принципи права. В інституційному аспекті правове регулювання – це процес, наслідками якого є здійснення цілеспрямованого правового впливу держави на суспільні відносини. У нормативно-юридичному аспекті правове регулювання – це здійснюване за допомогою спеціальних юридичних засобів упорядкування суспільних відносин, що включає їх юридичне закріплення, охорону, контроль за їх стабільністю та відновлення у випадку порушення. У діяльнісному аспекті правове регулювання – це діяльність держави, її органів і посадових осіб, а також уповноважених на те громадських організацій щодо встановлення обов'язкових для виконання юридичних норм (правил) поведінки суб'єктів права їх реалізації в конкретних відносинах та застосування державного примусу до правопорушників з метою досягнення стабільного правопорядку в суспільстві [1]. Як можна побачити, багато з наведених підходів передбачають провідну роль держави у всіх суспільних процесах із застосуванням заходів примусу до тих учасників суспільних відносин, поведінка яких виходить за межі бажаної. Певним чином такий підхід успадкований від радянського адміністративного права, в якому воля та інтереси держави вважалися пріоритетнішими відносно інтересів особистості.

На відміну від радянського підходу, концепція сервісної держави як функціональної моделі сучасної держави, зорієнтована на максимальну деконцентрацію і децентралізацію функцій, реалізація яких здійснюється, зазвичай, на конкурентних засадах у ситуативному режимі [2, с. 61]; і становить собою особливу політичну форму організації публічної влади, що має в розпорядженні спеціальний апарат управління, спрямований на надання публічних послуг індивідам, а також систему соціально-правових гарантій гідного життєзабезпечення людини, його прав і свобод [3, с. 92]. Можна констатувати переорієнтацію спрямованості розвитку адмініст-

ративного права відповідно до тенденцій людиноцентризму, і, відповідно, втрату категорії “державний примус” свого системоутворюючого значення.

Вказані тенденції призвели до поступової втрати категорією “адміністративно-правове регулювання” свого провідного значення як інституту адміністративного права. Якщо з 2000 до 2014 року було захищено 163 докторських та кандидатських дисертацій, у назві яких була присутня конструкція “адміністративно-правове регулювання”, то з 2015 року їх кількість починає поступово зменшуватися, поступаючи категорії “адміністративно-правове забезпечення”. Поняття останнього тлумачиться відповідно до трьох основних підходів: а) організаційно-формуючого (адміністративно-правове забезпечення як здійснюване державою за допомогою спеціального механізму упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорона, реалізація і розвиток [4, с. 550]); б) інституційно-конкретизуючого (наприклад, під адміністративно-правовим забезпеченням судової гілки влади розуміють цілеспрямований, нормативно-організаційний вплив норм адміністративного права, які розвивають, уточнюють конституційні норми, що визначають теоретико-правові засади функціонування судової гілки влади, з метою створення належних умов для забезпечення суддями прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, публічного інтересу держави й суспільства в цілому [5, с. 112]); в) інструментального (як інструменту забезпечення прав, свобод та інтересів [6]). Уявляє інтерес, що в інструментальному аспекті категорія “адміністративно-правове забезпечення” є досить близькою до сутності категорії “адміністративно-правове регулювання”.

На підставі викладеного вище можна зробити такі висновки:

Збільшення впливу людиноцентристських тенденцій у розвитку адміністративного права зумовлює поступову втрату провідної ролі адміністративно-правового регулювання як більш жорсткої правової конструкції, якій не притаманна полісуб’єктність та врахування індивідуальних відмінностей. Натомість, протягом останніх років спостерігається підвищення ролі категорії “адміністративно-правове забезпечення”, особливістю якої є зміщення акценту в системі прийняття рішень з волі держави на інтенції людини та громадянського суспільства. Інакше кажучи, спрямованість адміністративно-правового регулювання передбачає формування мети такого регулювання органами держави за провідної ролі імперативного методу. Натомість адміністративно-правове забезпечення передбачає формування мети прийняття тієї чи іншої правової норми насамперед за системою публічного адміністрування, така мета формується суб’єктами громадянського суспільства, суб’єктами господарювання, для розвитку яких є необхідними ті чи інші зміни у структурі та змісті суспільних відносин. Завданням держави за таких умов є зміна або створення за допомогою правових засобів умов, за яких мета таких суб’єктів може найбільш ефективно досягатися.

Безумовно, це не означає позбавлення правової конструкції “адміністративно-правове регулювання” своїх змісту та особливостей. Існують сфери, в яких саме адміністративно-правове регулювання не втратило своїх позицій (наприклад, адміністративно-правовий режим надзвичайного стану). Однак можна переконатися, що сьогодні рух нашої держави шляхом демократичних перетворень призводить до збільшення ролі людини, громадянського суспільства, суб’єктів підприємницької діяльності у змісті та спрямованості упорядкування суспільних відносин, отже, роль адміністративно-правового забезпечення, на нашу думку, згодом зростатиме.

Отже, адміністративно-правове забезпечення – це система адміністративно-правових засобів та способів і процедур їх легалізації, що здійснюється з метою

створення умов для всебічної реалізації прав, свобод та інтересів людини, громадянського суспільства, суб'єктів підприємницької діяльності, а також інших суб'єктів адміністративно-правових відносин.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Шопіна І.М.* Щодо концептуальних підходів до визначення поняття правового регулювання. Форум права. 2011. № 2. С. 1055–1061. URL: www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11simvpr.pdf (дата звернення: 12.10.2018).
2. *Дзевелюк М.В.* Сервісна держава як функціональна модель сучасної держави. Актуальні проблеми держави і права. 2017. Вип. 78. С. 60–67.
3. *Коженко Я.В.* Принципы сервисного государства: теоретико-правовой аспект. Научное обозрение. Реферативный журнал. 2014. № 1. С. 92–93.
4. *Фролков М.В.* Поняття та особливості адміністративно-правового забезпечення захисту прав споживачів. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2013. № 26. С. 547–555.
5. *Іванишчук А.А.* Адміністративно-правове забезпечення судової влади. Монографія. Херсон: Грін Д.С., 2015. 443 с.
6. *Дручек О.М.* Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України. Форум права. 2013. № 2. С. 123–128. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_2_22 (дата звернення: 12.10.2018).

REFERENCES

1. *Shopina, I.M.* (2011) Shhodo konceptual'ny'x pidxodiv do vy'znachennya ponyattya pravovogo reguluvannya. "Concerning Conceptual Approaches to the Definition of Legal Regulation". Forum of Law 2, 1055–1061. URL: www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-2/11simvpr.pdf (Date of Application: 12.10.2018) [in Ukrainian].
2. *Dzevelyuk, M.V.* (2017) Servisna derzhava yak funktsional'na model' suchasnoyi derzhavy'. "Service State as a Functional Model of a Modern State". Actual Issues of State and Law. issue 78, 60–67 pp. [in Ukrainian].
3. *Kozhenko, Y.V.* (2014) Pryncypy servysnogo gosudarstva: teoretyko-pravovoj aspekt. "Principles of Service State: Theoretical and Legal Aspect". Scientific Review No 1, 92–93 pp. [in Russian].
4. *Frolkov, M.V.* (2013) Ponyattya ta osoblyvosti administratyvno-pravovogo zabezpechennya zaxystu prav spozhyvachiv. "Concepts and Features of Administrative and Legal Protection of Consumer Rights". Actual Issues of Law: Theory and Practice No 26, 547–555 pp. [in Ukrainian].
5. *Ivanyshhuk, A.A.* (2015) Administratyvno-pravove zabezpechennya sudovoyi vlady. "Concepts and Features of Administrative and Legal Protection of Consumer Rights": monograph. Actual problems of Law: Theory and Practice. Kherson: Grin D.C. 443 p. [in Ukrainian].
6. *Druček, O.M.* (2013) Ponyattya administratyvno-pravovogo zabezpechennya prav, svobod ta interesiv dytyny organamy' vnutrishnix sprav Ukrayiny. "The Concept of Administrative and Legal Provision of Rights, Freedoms and Interests of the Child by the Internal Affairs Bodies of Ukraine". Forum of Law No 2, 123–128 pp. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_2_22 (Date of Application: 12.10.2018) [in Ukrainian].

UDC 342.924

I.M. Shopina,
Doctor of Jridical Sciences, Senior Research Associate, Professor of the
Chamber, Lviv State University of Internal Affairs, Lviv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0003-3334-7548

PHENOMENON OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT IN UKRAINIAN ADMINISTRATIVE LEGISLATION

Paper defines the essence of administrative and legal support as a category of administrative law. Attention is paid to the analysis of the essence of various theoretical approaches to the definition of the concept of "administrative and legal regulation". The author carries out a comparative analysis of the categories "administrative and

legal regulation” and “administrative and legal support” and studies their development in the science of administrative law. Emphasis is placed on the role of the state and the individual in Soviet and modern science of administrative law. The role of the imperative method in the administrative and legal regulation is considered.

It is concluded that the increasement of an influence of man-centric tendencies in the development of administrative law causes a gradual loss of the leading role of administrative and legal regulation. The author substantiates that there is an increase in the role of the category “administrative and legal support”. The task of the state in such conditions is to change or create, through legal means, the conditions under which the goals of the individual, civil society, and business entities can be most effectively achieved.

The definition of the concept of administrative legal support is formulated as a system of administrative legal means and methods and procedures for their legalization, carried out in order to create conditions for the realization of the rights, freedoms and interests of a person, civil society, business entities, as well as other subjects of administrative legal relations.

Keywords: administrative and legal support, administrative and legal regulation, administrative and legal relations, administrative law, public administration.

Отримано 28.11.2018